

Crònica de les Festes de Santa Tecla de Tarragona 2007

Marta Plans

Bonhomies de Santa Tecla

15 de setembre de 2007

Aquests propers dies, a les Festes de Santa Tecla, estaré custodiada per bones persones. I és que a una festa no hi pots anar sol, perquè una festa és compartir beneficis, pèrdues i guanys. Així que, amb certa reserva i simplicitat - perquè no he pogut demanar permís a en Josep Carner - li manllevo la voluntat i el títol del seu llibre per fer-ne ús i desús amb companyia.

Pensant amb aquests deu bonhomiosos acompanyants, el primer que se m'acut és que, quan celebrem la Festa Major, sempre volem desamagar-la perquè n'estem orgullosos. Volem ensenyar-la perquè ens diguin que no té igual, encara que, en el fons, volem marcar la diferència entre els de dins i els de fora. I ja ens està bé veure-la i viure-la amb els "autòctons".

Tot i així, he demanat a deu persones que estiguin amb mi aquests dies, que em facin de pigall per poder conèixer aquells racons, secrets o troballes que fan de Santa Tecla una festa genuïna. I és que les Festes de Santa Tecla són d'aquelles festes genuïnes de ciutats mitjanes - algunes més grans que d'altres - com Vilanova i la Geltrú o Reus -, a les quals t'hi conviden, però en les quals, com a forà, mai ni pots ser-hi ni pots veure-ho tot.

En el primer dia quedo cap a quarts de cinc per fer el cafè amb en Raul Salas. És tarragoní i un amic de notable alçada, ell m'escorta fins a la Plaça de la Font. Hem quedat al Candil. Tot i que acabem situant-nos davant de la Penya Barcelonista per veure com un nou alcalde repeteix el vell ritual de la Crida. Tot i que el que estem esperant, i és que fa dies que em repeteix que no ens podem perdre, són els onze morterets i la Tronada. Entre riures, comentaris inadequats i petites esperes callats, no tardem a sentir que s'enceta la traca, el sutge ens envolta i la pólvora ens emborratxa amb el seu so.

Però passa alguna cosa estranya. - Ja està, ja està! - Ui, ui, ui! - Mentre els Ministrers són al balcó estan interpretant el Toc de Crida, la traca ha començat a petar. S'ha encès, una senyora major se li ha foradat la roba, a una altra, que reia, li ha caigut un floc de cabell. L'alcalde finalment ha pogut desitjar-nos una bona festa major.

Després, tot i l'estranyesa, hi ha un altre esclat, el de l'alegria, el que es demostra amb abraçades, amb la pell de gallina i amb poques ganes de parlar. Pocs tenen l'honor d'encendre la Tronada - si no és un anònim i per atzar -, però són molts els que entenen que aquest senyal d'inici com el d'un temps especial.

Onze morterets a Tarragona - un per dia de festa -, però dotze a la Geltrú de Vilanova, vint-i-un a Sitges. En hores diferents, ens espais diferents, a totes aquestes ciutats l'espèctec de la pólvora anuncia que comença la festa. Fes-ne esclatar onze, dotze o vint-i-un, en tots els casos és un entrant de volada.

I és que a per als tarragonins i tarragonines l'any arrenca i s'esgota per Festa Major perquè tenen una manera diferent d'entendre el temps. El seu calendari no va de l'1 de gener al 31 de desembre, sinó que les Festes de Santa Tecla tanquen el cicle anual. I per això es viuen com la celebració de cap d'any.

I, com m'explica en Raul, després del glamurós concert de Fangoria, a la primera nit, el caos ja preval per sobre de l'ordre, i com es perd la por al què diran, tot allò prohibit atrau i sedueix; sonen timbres, desapareixen contenidors, s'alça la veu. Segurament perquè una festa és una suma de gent que s'ho vol passar bé, però hi ha moltes maneres de passar-s'ho bé.

Marta Plans

Viure la Plaça

16 de setembre de 2007

El primer diumenge de festes amb mi ha de ser-hi la tia Aurora, una dona grossa, xamosa, amb peixateria a la Plaça de la Font. Va viure molts anys a la rebotiga, cosa que permetia a la família de treure les cadires, a mitja plaça, per veure-hi els castells. Per aquest motiu, de les Festes de Santa Tecla, a casa dels meus pares, sobretot es recorda la diada castellera.

Físicament, la tia Aurora no pot ser-hi; l'edat ens col·loca a tots una etiqueta de caducitat. Però per mi ser a la Plaça de la Font és retrobar-m'hi. Hi quan hi sóc, me'n dono com n'és d'important la memòria familiar, els referents.

La Plaça de la Font és el moll de l'os de Tarragona; és en bona part el gran escenari que ja formava l'arena del circ romà vint segles enrere. Al migdia físic de la plaça hi ha l'Ajuntament, i mirant a l'Ajuntament, les quatre colles que creixen i que volen pujar tant amunt com els edificis que l'envolten.

Podem dir que és la plaça forta de la ciutat, cosa que no podem dir de places d'altres ciutats que han perdut el pes de la festa per ser de cotó fluix, per no oferir prou resistència a les contrarietats a què s'havien d'enfrontar. És el gran escenari de Santa Tecla, un espai simbòlic delimitat per les senyeres, les insígnies de la ciutat, però, sobretot per les barres i les terrasses de bar. És l'escenari que es transforma gràcies a l'explosió del foc, a la construcció de castells o l'enrenou nocturn.

Tot i ser-ho, sense dir-se plaça de la vila o de l'Ajuntament, acull la diada castellera. Any rere any, els liles i els matalassers, com a colles amfitriones, resten al costat de dues colles convidades. Una diada en què les dues colles locals que fan castells més alts, els Xiquets de Tarragona i la Jove Xiquets de Tarragona, i les dues colles foranes que més despunten en aquest moment, enguany, la Colla Vella dels Xiquets de Valls i els Castellers de Vilafranca distingeixen la plaça. Una diada, però, que no té sentit sense la festa i que se significa, com d'altres, per voler que alcin les torres més altes.

Aquest afany d'aconseguir per a la Plaça la màxima alçària, perquè pugin ben amunt, no ens enganyem, cal que siguin competitives. La competició d'avui, la rivalitat entre colles, ha existit des dels seus inicis, i aquest és l'al·licient d'una torre de nou verda, d'un intent de cinc de nou rosat, d'un tres de nou carregat matalasser i d'un intent de tres de nou lila.

Una rivalitat que allarga una diada castellera fins gairebé les quatre de la tarda; que no deixa descarregar castells que semblen molt segurs per fluïdesa,, que deixa rebentada la gent després d'intentar un castell de nou rere un altre..., i que per tant també pot convertir-se en el seu punt flac.

Tot i que qualsevol flaqueza se supera amb nous reptes, menys nervis, més diligència i paciència, si pensem que són construccions (una manera d'ajuntar parts) humanes (d'homes i dones) verticals (perpendicular a la plaça). Llavors les veurem com els millors castells exhibits que podien oferir avui.

Si no fos així, ja que sempre es pot ser més exigent, el que és palès és que han de formar part d'aquest espai de la festa; per res es poden desplaçar, no es poden desubicar perquè perderien el seu sentit, ja que la gent s'aplega a la Plaça de la Font, a l'espai que et permet retrobar família, amics o coneguts, per poder mirar-los, fer-hi pinya, aplaudir-los, fins i tot criticar-los, i si es vol xiular-los. La Plaça és viva.

Marta Plans

Del mateix motlle

17 de setembre de 2007

És ben clar, els infants viuen la festa en la mesura que se'ls n'ensenya i se'ls deixa participar-hi; i copien, dels més grans, allò que veuen fins a repetir-ho mimèticament.

Els infants juguen i en els seus jocs creen altres realitats: seguint copiosament la tradició poden ser pares i mares, metges i infermeres o, perquè no, desfilen com els manaies o salten al so del tirabol.

Si resseguim el calendari, ens n'adonem que durant l'any sempre s'ha tingut en compte la presència dels infants en les festes; sempre han tingut els seus espais, amb un paper concret segons la festa.

Des de fa uns anys, però, tota festa té una programació d'espectacles per a infants i en algunes han creat un espai concret en què ells són els protagonistes-jugadors. Són actes fets a la seva mida, i he triat dues poblacions concretes - que viuen la festa en dos moments diferents del nostre cicle festiu: Setmana Santa i Corpus.

Verges. La Processó dels Petits

La Processó dels Petits de Verges és una mostra del mateix teatre al carrer que es pot veure el dijous de Setmana Santa a la nit, però protagonitzada pels infants del poble. Se celebra el dissabte a les cinc de la tarda i representen els mateixos actes, amb la mateixa coreografia i els mateixos versos.

És la representació de la Passió de Jesucrist al nucli medieval de Verges que comença en el moment en què Jesús és condemnat. L'element més efectista és la dansa de la mort; un quadre macabre que interpreten cinc esquelets al so d'un timbal, cadascun amb un símbol mortuori.

Durant un mes en què tothom recita versos per tot arreu, els infants també juguen com els adults; se sotmeten tots a les mateixes regles, encara que en aquest joc tots hi guanyen. Un joc d'espases de cartró i de llances fetes amb canya ha acabat convertint-se en un acte més de la festa. La concentració d'infants als assajos, la seva assistència dia rere dia, fa que segueixin els versos i els repeteixin fins que se'ls aprenen de memòria.

Berga. La Patum Xica

En la Patum s'inicien pujat al llom de la guita, d'entrada amb cara d'espant i després, un cop la primera lliçó s'ha après el que no volen és baixar-ne. Unes guites, que infringeixen totes les normes tant a mans dels grans com a mans dels infants, persegueixen a qualsevol despistat.

Els infants també salten amb les seves maces al so del tabal, mentre els fuets esclaten, o mentre es barallen turcs i cavallets, sabent que sempre guanyen els mateixos. L'àliga, encara que xica, també és molt senyora, i dansa solemnement, fins que arrenca un vol foragitat i aquell qui té més a prop, si no ho sap, li ve just d'acotar-se per no acabar amb el cap segat.

Encerclats pels seus custodians els gegants dansen, mentre les seves capes fan una mica d'espai; espai que no tenen els nans, i que feina tenen aquells infants que els han de permetre que puguin saltar, picar de mans i girar.

Es pot veure, a la perfecció, com repeteixen exactament els mateixos gests que els seus pares, tiets o amics han fet espontàniament el dia abans: empenyen a la gent com un pas més d'aquella dansa que no existeix, s'aferren al cos de la guita i li agafen el coll...

Sinó poden ser-ne protagonistes, igualment, saltaran el tirabol darrera la guita o giraran al voltant dels gegants, celebrant que també hi han participat.

En els dos casos, podem adonar-nos com infants amb molta predisposició asseguren la continuïtat i alhora preserven el nostre el patrimoni folklòric. Per a molts, segurament, és el primer àmbit d'experimentació directa, com a protagonistes, més que de vivència, de la cultura popular.

Avui, a Tarragona també asseguren aquesta continuïtat amb la presentació del Bou Petit, una peça construïda per Joan Gallego, que podria estar treta del mateix motlle de la que va construir la Montserrat Canudas el 1992.

En Lluç Queralt, un nen de cinc anys, que avui m'acompanya més que no pas jo l'acompanyo a ell, a qui li encanten tots els animals fantàstics, ninots estranys o bèsties extraordinàries, no creu que aquest tipus d'acte, ni aquesta peça hagin de ser menys coneguts o que hagin de quedar reduïts a l'expectació de familiars i amics. Per a ell val més or que no pesa.

Però quan hi penso, al cap em ve un sol pensament: només cal veure que les càmeres de fotografiar no són de professionals, curiosos o de mitjans de comunicació, darrera els flaixos o objectius, la majoria de vegades, només hi ha l'ull d'un pare o mare badoquejant.

Marta Plans

Fora de programa

18 de setembre de 2007

Si la festa és el trencament de les normes i del ritme habitual del dia a dia, és lògic que aquest temps d'excepció hagi d'entendre's també fora de programa, ja que és justament aquesta excepcionalitat la que permet la transgressió, i la transgressió de retruc permet la creació.

La inestimable tasca que s'ha fet de recuperació de moltes festes, de retruc i en alguns casos, comporta la por a perdre-les i d'aquí el seu encarcament; talment com si portessin cotilla. I una festa entén de faixes, però no de cotilles, així que pot estructurar-se amb protocols, però també ha de ser regeneradora i ha de possibilitar la seva reinvençió.

La impaciència, la inquietud de qui espera, pot ser l'origen d'un nou acte, d'un nou culte. Acostumen a celebrar-se en petits grups i acostumen a romandre llargament i de manera especial en el seu record. Però tot i la seva continuïtat costa que s'incorporin al programa, ja que normalment, s'associen a grups reduïts - capelletes -, borratxeres, impetuositat. En una paraula, joventut.

Però festa és joventut. I la seva força i vitalitat ens porta de nou al caos que trenca normes i, per tant, a generar, a crear de nou. Siguem, per tant, optimistes i pensem que mica en mica, i si es deixen es poden fer grans.

La Noemí Sans, com a presidenta de la Moixiganga i, per tant, una exímia tarragonina, m'explica que durant aquests dies hi ha un acte íntim que tan sols es comenta gairebé a consanguinis; així que semblen tots de casa. Però com en aquest cas, no volen que aquest acte faci el canvi, seré breu perquè continuï a la penombra.

El 18, i fora de programa, cap a les deu de la nit, són poquets, doncs, els que es troben per veure muntar un pilar de tres i dues torres a la Moixiganga. No assagen, ni han perdut el senderi, des de fa cinc anys, un dia així, col·loquen el mocador de les festes a la imatge de la patrona que hi ha a la petita Capella de Santa Tecla. Van enfaixats, porten atxes enceses, però van vestits de carrer. Tot plegat ja suposa un cert contraordre.

Quan arriben a la Capella, desmunten el quadre deixant el pilar bastit per col·locar-li el mocador. Just després, es destapa un ampolla de Chartreuse, un vi destil·lat d'herbes - per alguns amb setanta, per altres més de cent - que reanima qualsevol espectre que aquelles hores aparegui per allí; potser algun dels cartoixans que van expulsar

de Voiron i que es van plantar a Tarragona per produir el *Liqueur fabriquée à Tarragone par les Pères Chartreux*.

Per als menys resistents, però a qui agrada el verd o el groc, també conviden a sorbet de Chartreuse; entre ells l'anomenen *moixigangueta*. És menys intens i no entra tant endins, per tant, la tria té a veure amb el tast – la petita quantitat que te'n posis a la boca per trobar-hi el gust – i no amb els 40 o 50 graus rebaixats amb gel.

A Vilafranca, un dels actes fora de programa i que també s'anticipa als dies forts de la Festa Major és la Ruta de Bars. Després de sentir cantar els Goigs de Sant Fèlix, cap al 23, cinc-centes persones recorren carrers semblants a la Processó del 30 d'agost, però fent parades, en aquest cas previstes, en bars.

La Ruta ja té vint anys, i resulta perquè en aquesta vila no se celebren només els cinc dies oficials, sinó que se'n celebren dotze; comença el 22 d'agost amb Novena i Goigs i acaba el 2 de setembre amb el castell de focs. Així, que el desig d'excepció, transgressió i desordre ja es percep per endavant. Potser cada any hi ha menys bars, per tant, menys cervesa, però sense afluixar el mullader.

S'arrenca, a so de gralla i timbal, a la plaça Sant Joan cap al carrer de Santa Maria. A la plaça Jaume I, poc després, els espera una traca. I d'allà se'n van cap a la Vall del Castell fent una bona parada per omplir el pap. Reprenen la ruta cap a la plaça del Firal i d'allà segueixen fins a la plaça del Triangle, i acaben a la Rambla on allarguen fins a les sis de la matinada.

Dos actes amb un sentit bastant diferent, tot i que no podem oblidar que van a banda; un per confidencial i entranyable, l'altre per evident i avalotador. Però ambdós són extraordinaris – no pas perquè excel·leixin, ni perquè siguin raríssims – sinó perquè estan fora de la regla. Ambdós són el complement d'una festa, i potser un dia en seran complementaris.

Marta Plans

Xiquets que juguen

19 de setembre de 2007

Ja sabeu que els infants s'inventen jocs, uns jocs fenomenals; i justament aquests que s'empesquen són els que els agraden. Potser no s'entretindran gens amb la joguina que els has regalat, en canvi els encantarà aquell tap d'ampolla, un tros d'esponja o una tira de paper que els serveix per construir una màquina del temps o un titella.

Els grans, però, tenim el defici d'inventar-nos jocs per ells. I ells si haguessin d'inventar-se un nou país, crec que estaria ple d'infants amb qui jugar; segur que s'hi passarien tot el dia i el temps que no ho fessin menjarien galetes i xocolata.

El joc els permet conèixer el món, i determina els seus gustos i el rumb que prendrà la seva vida, perquè l'infant no descansa quan juga; sinó que perd l'alè jugant, al contrari del que fa l'adult, ja que per ell, tan sols, és un motiu de distracció. El joc és l'oci de l'adult i el treball de l'infant.

No ens ha d'estranyar, per tant, amb quina seriositat s'ho prenen, comentàvem amb en Marc Navarro, bon amic de Reus, i un retrobat Antoni Sáez, a qui a darrera hora també he inclòs als bonhominiosos que m'estan acompanyant. Per als infants no és fer res; jugar comporta un esforç i té un efecte. Per tant, és raonable, com hem vist, que quan participen als Diables Petits, el Drac Petit, el Bou Petit, la Vibreta, el Lleonet, la Mulasseta, la Cucafereta, els Negritos Petits, el Ball de Bastons Petit, el Ball del Patatuf Petit, el Ball de Bastons Petit de l'Esbart Santa Tecla, el Ball de Pastorets Petit, el Ball de Gitanetes o la Colla Petita dels Xiquets de Tarragona ho fan sense frivolitats, ho fan de debò.

La Santa Tecla Petita neix el 1998 i creix any rere any amb la construcció de noves peces - hi ha en projecte la construcció dels Nanos Vells per part del Col·legi Pau Delclòs, i els Gegants Moros per l'Associació de Veïns de Torreforta -. Quan es va pensar es dubtava entre incorporar els infants al Seguici Popular o seguir un model semblant al de la Patum de Berga o la Festa Major de Vilafranca del Penedès.

A Vilafranca, però, la Festa Major dels Petits neix com a Cercavila Infantil. Un canvi de nom molt important, ja que canvien dos conceptes essencials: de cercavila passa a ser festa major i d'infantil passa a ser dels petits. Una cercavila és un acte en què els seus participants fan un recorregut al so de la música, però en canvi la

festa major és la festa grossa del poble. I infantil és l'adjectiu que qualifica el que és propi d'un infant, en canvi, dels petits vol dir que els pertany a ells, que és d'ells i per a ells.

Mimèticament, a ambdues ciutats els infants segueixen el mateix ritual que els adults. A Vilafranca, després d'encendre una tronada a la rambla, passen per carrers del centre de la vila fins que arriben a la Plaça de la Vila, on actuen tots els balls a dalt de l'entarimat. A Tarragona, passen pels carrers del barri vell, i quan acaben, Tanda de Lluïment.

Els infants, que hi participen, assagen durant tot l'estiu amb els components de les colles de balls. Aquest mecenatge els marca de manera que acaben convertint l'estiu en mesos de preparació i d'expectatives. Van pel carrer amb la forca, el bastó o el cercolet, lluint-los de manera que, transformen el valor d'aquests elements que els connoten d'un estatus que altres no tenen.

I és que tan fa que siguin xiquets, nins o petarrells, siguin d'on siguin juguen a recitar els versos, trenen el pal de les gitanes o piquen amb força el bastó. Només cal que pensem que en la vida d'un infant, res és anecdòtic, tot és transcendental. És l'aprenent avantatjat, que passa al davant al qui hi té el cul pelat, però sense deixar de jugar.

Marta Plans

Descobrint allò que no es té

20 de setembre de 2007

Segur que més d'una vegada, enmig d'una festa, hem topat amb algun despistat. Acostuma a mirar-se repetidament el nom dels carrers. Tot sovint gira enrere, passant diverses vegades per al mateix lloc. Fins que se li passa la primera vergonya i atura al primer que passa.

- *Aquí es donde hay fiesta?*

Si té sort l'indicaran bé. Altres vegades, per molt bona intenció, uns metres més enllà ho tornarà a preguntar; tot que no està tranquil fins que trobi un anar i venir de gent que l'arrossegui cap a la seva afecció.

És cert que la projecció externa d'una festa és sempre el darrer pas; primer cal assegurar que s'ha fet un bon treball de recerca i documentació, perquè la cultura no es pot conservar si no es té cura del coneixement. La recerca és la que ens dóna els elements per definir la nostra identitat; un cop reeixida, cal fer-ne l'ordenació i finalment s'ha de planificar, s'ha d'intervenir.

En el punt en què es planteja la intervenció – conservar o renovar – és quan ja es té prou base per proposar-se l'esmentada projecció cap enfora: turisme, mitjans de premsa, edicions...

Una bona difusió ha d'apropar el màxim d'informació a tots els públics i col·lectius. Els de casa ja coneixen i viuen la festa; als festers – si són indígens de Tarragona, teclers -, no cal que ningú els digui a quina hora s'encén la primera Tronada i els onze morterets o quin recorregut fa el Seguici el dia de la Processó. Tenen un gran bagatge de la Festa; tenen assumits els rituals perquè els repeteixen cada any.

El despistat s'ha d'estar ben emplaçat. Si no troba la plaça des d'on poden veure el castell de foc o ballar els gegants és un malencert. Tot té el seu moment i el lloc adequat i si no poden descobrir-ho, mai la coneixeran. La festa es fa per als de dins, i després amb deferència per als de fora.

Marta Plans

No és un museu

21 de setembre de 2007

"El moviment associatiu de caràcter cultural està vivint un moment de transformació i de recerca de nous camins que, sense perdre de vista les seves arrels, li permetin mantenir la vigència social que sempre havia tingut."

Aquestes paraules que introdueixen la Llei de Foment i Protecció de la Cultura Popular i Tradicional i l'Associacionisme Cultural ens expliquen perquè aquesta declaració ha estat promotora de la legalització i de l'origen de moltes associacions culturals. Les institucions públiques han fomentat la seva regulació i el seu creixement amb l'atorgament, sobretot, de subvencions.

Però no ens podem quedar estancats en velles fórmules – ja s'ha dit prou vegades que la cultura popular és la demostració que una col·lectivitat està viva i en contínua transformació – i més ara que es treballa amb "criteris tècnics", i amb la "consciència d'allò que es té entre mans". S'han de saber aprofitar els elements que funcionen i donen identitat, però s'han de canviar aquells que no permeten avançar i millorar, aquells que es mantenen pel pes d'una tradició malentesa.

I això és el què en aquest moment els passa a moltes associacions ja que viuen en la indefinició d'un futur clar. I per ells la indefinició més gran, en molts casos, és el sostre que els aixopluga. No tenen locals per trobar-se per assajar, reunir-se o, si cal, sopar. I així neixen Cases de Festes o de Festa Major; com a centres oberts - amb una dinàmica molt concreta dins el seu entorn sociocultural - en el qual s'acostumen a mostrar els elements característics de la cultura popular i tradicional de la població.

Aquesta mostra d'elements, però, per molt que no existeixi el museu únic, no sempre se la pot anomenar així. Cal ordenar-los i disposar-los en un espai, i cal donar-li un valor a la seqüència en què s'ordenen a través dels llenguatges de què vulguem disposar. A part de seguir algunes de les quatre regles bàsiques, que segon el museòleg George Henri Rivière, haurien de seguir tots els museus que s'ocupen de materials etnològics - escollir, contextualitzar, explicar i renovar-se.

Un museu gairebé gosaria dir que no necessita d'un edifici. El museu, més que arreplegar objectes i fer-ne col·lecció, vol explicar-se aprofitant totes les veus possibles, i interpretant una i altra vegada allò que les determina.

I les Cases de la Festa o la Festa Major són, sobretot, edificis. Com el conjunt de naus d'un antic taller de cotxes tocant al centre de Tarragona que properament es transformarà en la nova Casa de la Festa.

Serà un centre aglutinador dels balls del Seguici Popular i les Colles Castelleres: lloc d'assaig, escenari de diferents manifestacions culturals... on també s'apostaran els seus elements patrimonials. Però no és un museu.

Un vigilant indulgent, a qui malagraïda de mi, no he preguntat ni el nom, m'hi ha deixat entrar, sense "entrada". Ha estat, més que un conuïdor un descobridor. M'ha permès veure un gran equipament que respondrà a la primera petició associativa, l'espai.

Marta Plans

Toca, Peron!

22 de setembre de 2007

Mare de Déu del Remei,
aqueta insistència,
de fer-nos la punyeta
no s'acabarà jamai.

Així que us preguem Mare,
que amb nostra Santa Tecla,
cap cop guardin silenci
nostres maldites boques,
ni per nostro mal alè.

Amb la invocació a la Mare de Déu del Remei i a Santa Tecla, i amb cert descàrrec pel què es contarà, cada any, el Ball de Dames i Vells emprenen les divertides disputes de quatre malavinguts matrimonis de dones joves i "jaius" que no s'aguanten els pets.

Fa vint-i-set anys la Colla Sardanista Joventut de Tarragona va recuperar-lo, traient de l'oblit una de les darreres Dames, en Raimundo Alcalà. El van nomenar mestre danser i gràcies a ell van poder reviscolar un text, però també una manera de fer.

El text es divideix en nou escenes i un epíleg. La primera escena és bastant més llarga que aquest inici, i es remata amb un colofó protagonitzat per dos diables que avisen que, quan s'acabi, passaran el platet. Després s'encalquen les discussions entre les quatre parelles fins que decideixen anar a buscar les forces repressives que representen l'autoritat civil, religiosa i la Guardia Civil. I, com a cloenda, una recapitulació.

Podem dir que, essent fidels al seu llegat, el seu llenguatge és groller i blasfemador. Però això no vol dir que sigui fàcil ni ho tinguin fet en dos dies; hi dediquen Déu i ajut. Trien els temes de més rendiment, se'ls reparteixen per parelles i, per Sant Magí, es fa la primera correcció lingüística; mètricament, expressivament... El 31 d'agost es retornen els versos, i comencen a assajar.

L'assaig general, que fan a la seva plaça, el diumenge abans de Santa Tecla, serveix per prendre-li el pols a la concurrència. Aquest any, però, la Diada Castellera va triomfar uns mils a 150. Tot i així, els incondicionals, la família i els amics, no els van fallar.

A dos quarts de vuit, i repetint plaça, a la vigília, tornen a escena. Capellans mig d'incògnit i el consistori en ple – els de la casa gran – s'acosten a escoltar-los. I és que per Sant Magí – m'explica la Montse Teuler que en veure l'alcalde Ballesteros, ell li diu – Enguany tampoc faltaré! -. I tant, que no! Des de segona fila li fan pujar els colors. Igualment, però, esquitxen tant a uns com els altres; uns amb les llengües mortes i les religions consagrades i els altres amb l'amenaça de estar al seu darrera vigilant el què fan.

Entre set i dos quarts de deu dues representacions més. A dos quarts de deu, la darrera. Però, l'endemà, a la Plaça de les Cols, tenen el gran escenari i la millor grada. Es retrocedirà en el temps i es recuperarà un amfiteatre. Allà els esperen, com si estiguessin en capella. És el públic que tria on actuen i on aconseguen estar-hi més freqüentment. És una plaça plena a vessar, amb una actuació irreplicable, en què es peten de riure.

Ni que la companyia sigui molt grata; mai havia estat amb la primera Dama, com en Pere Navarro, i una primerenca com la Montse Tauler, i menys per desencofrar un tresor com les seves intimitats. Tard o d'hora, però, toca el bombo. I com tot s'acaba, t'agradi o no – Toca, Peron!

Marta Plans

Teclers i tecleres

23 de setembre de 2007

Segons el santoral hi ha sis Tecles: dues màrtirs, una verge, dues verges i màrtirs, i una verge i abadessa. I en el calendari, la seva celebració, s'esglaona del 26 març al 15 d'octubre; enmig hi ha el 19 agost, el 30 d'agost, el 3 de setembre, el 23 de setembre i el 15 octubre.

La del 23 de setembre, la Patrona de Tarragona, amb sepulcre a l'Àsia Menor atreia molts peregrins ja que expliquen que s'hi feien molts miracles. Jaume II hi va enviar una croada amb un tron d'or, 200 cavalls andalusos i 400 formatges de Mallorca per bescanviar-ho per una relíquia. El 1321 arriba a la ciutat el bocí del braç de la Santa.

Van preparar-li una sumptuosa rebuda. Tota la població va sortir al carrer. Se'n van apropiat transgredint, per primera vegada, l'ordinari i creant un estat d'excepció festiu; convertint-se en la llavor de la Processó actual.

La Processó hem d'imaginar-la com un espectacle nòmada – ambulant - amb actors aficionats i espectadors amb ofici. I tot i que acostuma ser semblant i es repeteix cada any, aquest públic professionalitzat pot veure-la més d'una vegada. És un trasbals, un tràfec d'herois i heroïnes que distingeixen els carrers amb el propòsit de reafirmar la identitat de Tarragona.

Tot i que la Processó no és la fita. Quan ja està a punt d'acabar-se, quan arriba a la Catedral, toca l'acte més singular, l'Entrada. És l'espectacle més sumptuós ja que aplega tota la simbologia festiva. Diables, Drac, Bou, Víbria, Ball de Serrallonga, Àliga, Mulassa, Cucafera, en Magí de les Timbales, Gegantons i Gegants, Ball de Bastons, Pastorets, Turcs i Cavallets, del Patatuf, Cercolets, Gitanes, Valencians i Cossis, els Set Pecats Capitals, la Moixiganga, la Banda, sonadors, grallers, músics... i Santa, congregats al Pla de la Seu, els revesteixen focs artificials.

Però, així com hi ha aquesta manera de viure-la – de ser -, i així com hi ha varies tecles, cada 23 de setembre hi ha altres poblacions que també la celebren; Sitges amb la seva Festa Major petita i Berga o Cassà de la Selva amb una Fira.

A Sitges els Balls, just acabar la gran celebració de Sant Bartomeu, entremesos i bestiari surten de nou per acompanyar la imatge de la Patrona. A les set del matí, de manera distingida, i altre cop

assegurant la continuïtat - seguint les petjades dels adults -, perpetuen la Matinal Infantil endolcida amb caramels.

A Berga també la festegen amb una fira ramadera. Una cita important per als comerciants de bestiar, que tot i mantenir-se genuïna, el *Bergabolet* ha complementat cap a una mostra micològica.

Finalment, a Cassà una fira d'energies renovables i una festa d'entitats mantenen una mostra que té més de mig mil·lenni. El focus d'una reunió de ramaders i pagesos, altra vegada, trenca amb la normalitat i la descarrega d'obligacions provocant l'exempció festiva.

Però, com hem estat comentant amb la Jordina Blanch - confident i amiga de Mataró - mentre vèiem baixar per les escales de la Seu a bèsties, balls i entremesos, la festa de referència el 23 de setembre no deixa de ser a Tarragona. Segurament, perquè la fe dels seus actors aficionats per reconèixer-se la fa més gran. Segurament, perquè quan esclata el darrer coet de l'Entrada, hi ha tantes ganes de continuar que esfilagarsen el temps i l'espai tant com poden recreant un nou costum.

Marta Plans

**Bon dia,
ningú m'ho ha demanat,
però fa bon dia...**
24 de setembre de 2007

A tres quarts d'onze del matí la Rosa Benito va deixar-me un missatge al telèfon; i el missatge començava així. Vam quedar una hora i quart més tard a Cal Quim, a la Plaça de la Font, però encara quedava una hora perquè actuessin les quatre colles – Xiquets de Tarragona, Colla Joves Xiquets de Tarragona, Xiquets del Serrallo i Castellers de Sant Pere i Sant Pau - i més de dues pels pilars caminant.

Parem una i l'altra vegada. No hi ha com conèixer una pila de gent i més si és Festa Major i tothom es troba a dins de muralles. Però, com som d'aquí i els catalans no podem arreglar el món si no estem asseguts en una taula menjant, anem al Tòful a menjar Espineta amb cargolins. I és que no podia acabar la festa, sense tastar-la.

L'Espineta és el plat dels pobres més pobres; els pagesos se n'emportaven al tros per dinar. S'enduien el tros d'espina de bacallà seca - amb el seu tendrum, és clar - i la barrejaven amb una picada - ametlles, all, vi ranci, julivert, pa fregit i tomàquet - i uns quants cargolins que trobaven als marges.

El plat que van servir-nos fumejava i feia una flaire suau que convidava a golafrejar, tot i que només feia una hora del cafè en llet de l'esmorzar. Només amb la vista te n'adones que és molt melós; només assaborint-ne una punta te n'adones que té un pèl de salabror molt plaent. Tot i que hi ha dues coses que se't desdibuixen: la quantitat de patata que posen per allargar el plat i el canvi dels cargolins pels cristians - es guanya amb teca però es perd paladar.

Però com diu la Rosa Benito "Som el què som perquè ens hem creat expectatives fictícies", així que ens enganyem a nosaltres mateixos i gaudim d'allò que se'ns presenta al davant. I com aquests dies cal ser més tarragonins que els tarragonins, ens encaminem cap a la Plaça de les Cols.

La gent va d'una banda a l'altra. I és que el Dia de la Mercè van pengim-penjam i amunt i avall. En aquest dia, amb la pujada i baixada de les escales de la Seu, descobrim l'animeta, la predilecció de les Festes de Santa Tecla. És l'èxit - la fi i el lluïment.

L'esforç, la fortitud, la duresa del pendent del carrer Major i la *doble corba* de la Misericòrdia es completa amb la salutació de l'anxaneta

des del balcó de l'Ajuntament. Tot i que l'esperit d'aquesta heroïcitat no rau tan sols en coronar la balconada de la Casa Gran, sinó en el talent per aplegar tant de zel alhora.

Aplegar-nos és justament el que hem fet durant aquests deu dies. Però no amb els meu deu suposats acompanyants, sinó amb els meus dotze finalistes. Perquè en una festa sempre hi ha gent que s'afegeix a darrera hora; alguns vénen fortuïtament, d'altres els coneixes per segons. Així és la festa.

I això és el final de festa: el record que t'enduu de sons i colors, de cares i emocions. De donar i rebre, ja que la festa sobretot entén de generositat.

Marta Plans